

Mladá veda

Young Science

Systém manažérstva kvality v cestovnom ruchu
Analýza akciového trhu v krajinách V4
Migrácia ako celospoločenský problém
zasahujúci Európu

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 5, ročník 6., vydané v decembri 2018

ISSN 1339-3189

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Ginko dvojľaločné, Prešov. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

doc. Ing. Peter Adamišin, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra verejnej ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

REDAKCIA

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

Mgr. Martin Hajduk (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSŠ UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

© Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

VNÍMÁNÍ VÝZNAMU POJMŮ ,DRUŽSTVO‘ A ,DRUŽSTEVNICTVÍ‘

PERCEIVED MEANING OF THE TERMS ‘CO-OPERATIVE’ AND ‘CO-OPERATIVE MOVEMENT’

Petra Martíšková, Roman Švec, Veronika Humlerová¹

Petra Martíšková působí jako odborná asistentka na Katedře cestovního ruchu a marketingu Vysoké školy technické a ekonomické v Českých Budějovicích. Ve svém výzkumu se zaměřuje především na marketing a maloobchod, zejména na problematiku řízení vztahů se zákazníky, známou pod zkratkou CRM. Roman Švec působí jako odborný asistent na Katedře cestovního ruchu a marketingu Vysoké školy technické a ekonomické v Českých Budějovicích. Jeho výzkumná a pedagogická činnost je svázána s oblastí obchodu a cestovního ruchu. Veronika Humlerová působí jako odborná asistentka na Katedře cestovního ruchu a marketingu Vysoké školy technické a ekonomické v Českých Budějovicích. Ve svém výzkumu se zabývá zejména regionálním rozvojem a rozvojem venkova, svou pedagogickou činnost zaměřuje na osobnostní rozvoj a manažerské dovednosti.

Petra Martíšková works as an assistant professor at the Department of Tourism and Marketing at The Institute of Technology and Business in České Budějovice, Czech Republic. She focuses on marketing and retailing in her research studies, especially on the topic of customer relationship management, abbreviated as CRM. Roman Švec works as an assistant professor at the Department of Tourism and Marketing at The Institute of Technology and Business in České Budějovice, Czech Republic. His research and pedagogical activities focus on trade and tourism. Veronika Humlerová is an assistant professor at the Department of Tourism and Marketing at the Institute of Technology and Business in České Budějovice, Czech Republic. In her research she deals with the issues of regional development and rural development, her pedagogical activities she focus on personal development and management skills.

Abstract

The topic of co-operatives and co-operative movement (resp. cooperative system) can be seen as something that may not be an issue for the today's society. However, the opposite is true; this is confirmed by the Cooperative Association of the Czech Republic and from the international point of view it is necessary to mention the non-governmental organization International Co-operative Alliance (ICA). The aim of this paper is based on the research question whether respondents (i.e. full-time students of the bachelor's degree programme

¹ Adresa pracoviště: Ing. Petra Martíšková, Ph.D., Ing. Roman Švec, Ph.D., Ing. Veronika Humlerová, Ph.D., Vysoká škola technická a ekonomická, Katedra cestovního ruchu a marketingu, Okružní 517/10, 370 01 České Budějovice, Česká republika.

E-mail: petramartisek@gmail.com; 17587@mail.vstecb.cz, humlerova@mail.vstecb.cz

Business Administration) could explain what they mean by the terms 'co-operative' and 'co-operative movement'. The obtained data was then analysed using the principles of content analysis. The findings show some respondents have almost encyclopaedic knowledge, while the others have only very little awareness of the examined issue. As a result it can be said defining the term 'co-operative' did not usually make great difficulty, the term 'co-operative movement' was hardly graspable for respondents. In particular, respondents relied on their knowledge of the term 'co-operative' and so tried to derive the possible meaning of the term 'co-operative movement'.

Key words: co-operative, co-operative movement, cooperative system, the European Cooperative Society

Abstrakt

Družstevní tematika budí dojem, že se jedná o problematiku, jež v současné době již není společensky aktuální. Opak je pravdou; to mimo jiné potvrzuje Družstevní Asociace České republiky a z mezinárodního pohledu je nutné zmínit nevládní organizaci International Co-operative Alliance (ICA). Cíl článku se odvíjí od položené výzkumné otázky, zda respondenti v podobě prezenčních studentů bakalářského studijního oboru Ekonomika podniku dokáží vysvětlit, co podle nich znamenají pojmy 'družstvo' a 'družstevnictví'. Získaná data byla následně analyzována za využití principů obsahové analýzy. Souhrnně je možné konstatovat, že někteří respondenti prokázali svými odpověďmi až encyklopedické znalosti, přičemž jiní měli naopak jen velmi slabé povědomí o problematice. Z provedeného výzkumu vyplynulo, že zatímco definovat pojem 'družstvo' obvykle nečiní velké obtíže, termín 'družstevnictví' byl pro respondenty již hůře uchopitelný. Respondenti se zejména opírali o své znalosti pojmu 'družstvo' a snažili se odvodit možný význam termínu 'družstevnictví'.

Klíčová slova: družstvo, družstevnictví, evropská družstevní společnost, evropské družstvo

Úvod

Družstevní tematika velmi často budí dojem, že se jedná o problematiku, jež v současné době již není aktuální a zajímavá. Nicméně opak je pravdou – idea družstevnictví je i nyní stále živá. To potvrzuje Družstevní Asociace České republiky, která funguje jako zájmové sdružení právnických osob a zabývá se projednáváním a řešením družstevních záležitostí (Družstevní Asociace ČR, 2015a). V rámci Družstevní Asociace České republiky je ke dni 31. 12. 2017 organizováno 1 245 družstev, dalších 1 869 družstev stojí mimo tuto Asociaci (Družstevní Asociace České republiky, 2018).

Z mezinárodního pohledu je nutné zmínit nevládní organizaci International Co-operative Alliance, zkracovanou jako ICA, jež reprezentuje cca tři miliony družstev po celém světě (International Co-operative Alliance, 2018b).

Teoretická východiska

Družstvo jakožto typ obchodní korporace je v České republice upraveno v zákoně č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (tj. jedná se o zákon o obchodních korporacích). Podle platné zákonné úpravy pod označení 'družstvo' spadá nejenom

‘družstvo’, ale též ‘evropská družstevní společnost’, přičemž evropská družstevní společnost je upravena rovněž předpisy Evropské unie. (Bezoušková, 2014)

Družstvo z legislativního pohledu

Následující text čerpá z publikace od Bezouškové (2014) a zákona č. 90/2012 Sb.

Česká zákonná úprava družstev se nachází v Hlavě VI zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, přičemž družstvo je popisováno jako „společenství neuzavřeného počtu osob, které je založeno za účelem vzájemné podpory svých členů nebo třetích osob, případně za účelem podnikání“ (§ 552, odst. (1) zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech). Z hlediska počtu členů musí mít družstvo alespoň tři členy. Mezi orgány družstva patří členská schůze, představenstvo a kontrolní komise, případně ještě další orgány, které mohou být zřízeny stanovami. Nicméně v případě, kdy se jedná o malé družstvo (tj. počet členů je menší než padesát), je přípustné, aby se představenstvo nezřizovalo a místo něj se stal statutárním orgánem předseda družstva. Kontrolní komise se v malých družstvech nezřizuje.

Společenská smlouva má v případě družstva formu stanov, jež obsahuje zásadní informace o předmětu činnosti (podnikání), výši členského vkladu (resp. vstupního vkladu), postup při vstupu nového člena (podmínky vzniku členství), práva a povinnosti člena družstva, postup svolání členské schůze včetně pravidel jejího rozhodování, počet členů kontrolní komise a představenstva (včetně délky jejich funkčního období).

Družstvo se zakládá prostřednictvím tzv. ustavující schůze, na které jsou přijaty stanovy, zvoleni členové jednotlivých orgánů a schválen způsob, jak bude splněn základní členský vklad (resp. vstupní vklad).

Každý člen je povinen se podílet na základním kapitálu družstva prostřednictvím složení členského vkladu, případně několika postupných členských vkladů. Výše členského vkladu nemusí být stejná pro každého jednotlivého člena, nicméně výše základního členského vkladu musí být pro všechny členy stejná. Zákon pamatuje na možnost vkládat rovněž nepeněžitý vklad: v takovém případě musí být takový vklad oceněn znalcem a jeho vložení schvaluje členská schůze (resp. ustavující schůze).

Členové družstva mají právo volit a být voleni do příslušných orgánů družstva, účastnit se rozhodování a řízení v družstvu a podílet se na výhodách, jež družstvo poskytuje. Z hlediska povinností je důležité zmínit povinnost členů dodržovat jak stanovy, tak rozhodnutí orgánů družstva. Z hlediska práv a povinností je to družstevní podíl, jenž představuje penzum práv a povinností plynoucích z členství v daném družstvu – je zjevné, že každý člen družstva může mít maximálně jeden družstevní podíl.

Členství vzniká buď současně při založení družstva, nebo rozhodnutí o přijetí člena, případně též převodem/přechodem družstevního podílu. Družstvo má povinnost vést seznam svých členů. Co se týče zániku členství, je přípustných několikero způsobů, jak k němu může dojít. Mezi obvykle využívané způsoby se řadí písemná dohoda, vystoupení či vyloučení člena, převod anebo přechod družstevního podílu. Se zánikem členství musí být vyřešen vypořádací podíl.

Zákon č. 90/2012 Sb. upravuje specifické podmínky pro bytová a sociální družstva. **Bytové družstvo** je zakládáno za účelem zajišťování bytových potřeb svých členů a spravuje

poté domy s byty a nebytovými prostory. **Sociální družstvo** je charakterizováno jako družstvo, jež se soustavně zaměřuje na obecně prospěšné činnosti, které směřují k podpoře sociální soudržnosti. Účelem přitom je pracovní a sociální integrace osob, jež jsou znevýhodněné. Sociální družstvo má dbát na využívání místních zdrojů. Do působnosti sociálního družstva se řadí oblast sociálních služeb, zdravotní péče, vzdělávání, trvale udržitelný rozvoj, ale rovněž i bydlení.

Evropská družstevní společnost / Evropské družstvo

Fungování takové společnosti je upraveno v české legislativě prostřednictvím zákona č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti. Tento zákon zapracoval směrnici Rady Evropských společenství pojednávající o záležitostech evropské družstevní společnosti a rovněž je v souladu s nařízením Rady Evropských společenství o statutu evropské družstevní společnosti. Evropská družstevní společnost je někdy zkracována na pojem 'evropské družstvo' (CzechTrade, 1997-2018).

Evropské družstevní společnost usnadňuje přeshraniční a mezinárodní činnost – to je patrné též z ustanovení, že členové evropské družstva nesmí být pouze z jedné země (evropské družstvo vyžaduje, aby členové pocházeli z více než jedné země Evropské unie). (European Commission, 2018)

Evropské družstvo musí být registrováno v té zemi Evropské unie, kde má svou centrálu (ústředí). Co se týče založení, může být založeno nejméně pěti fyzickými osobami anebo nejméně dvěma právníckými osobami, případně kombinací nejméně pěti fyzických a právníckých osob. Další možný způsob založení spočívá ve sloučení dvou a více existujících družstev. Minimální výše kapitálu je stanovena na 30 000 EUR. (European Commission, 2018)

Cíle a použité metody

Cílem tohoto článku je prezentovat výsledky kvalitativního výzkumu, jenž byl vykonán ve dnech 15. a 16. února 2018 na souboru 46 prezenčních studentů bakalářského studijního oboru Ekonomika podniku v rámci předmětu „Obchodní činnost“, vyučovaném na Vysoké škole technické a ekonomické v Českých Budějovicích. Jednalo se o studenty ve druhém ročníku bakalářského studia, tudíž je možné odhadnout jejich věk mezi 20-22 roky. Tito studenti v prvním ročníku svého studia standardně absolvují předmět „Základy podnikového práva“, kde se mimo jiné dozvídají o družstvu jakožto právní formě podnikání. Pro účely tohoto článku jsou dále studenti označováni jako respondenti.

Cíl článku se odvíjí od položené výzkumné otázky. Tato otázka zněla, zda respondenti dokáží vysvětlit, co podle nich znamenají pojmy 'družstvo' a 'družstevnictví'. Jednalo se tedy o otevřenou otázku, na niž měli písemně formulovat svou odpověď, přičemž nemohli používat mobilní telefony, notebooky ani jiná zařízení pro přístup na internet (tato podmínka byla stanovena kvůli tomu, aby se zamezilo vyhledávání odpovědí).

Získaná data byla následně analyzována za využití principů obsahové analýzy (Dvořáková, 2010) a zjištěné výsledky byly shrnuty do přehledné podoby.

Výsledky a diskuse

Tato část článku prezentuje zjištěné skutečnosti a dává je do souvislostí s teoretickými poznatky. Data jsou přehledně zpracována do podoby dvou tabulek (Tabulka 1 a Tabulka 2), doprovázena komentáři s odkazem na relevantní zdroje.

Tabulka 1 prezentuje reakce respondentů na dílčí otázku, co je to ‘družstvo’. První sloupec obsahuje vybrané charakteristiky družstva (tyto charakteristiky byly vytvořeny ex post, tj. až po seznámení se s veškerými odpověďmi respondentů) a druhý sloupec sumarizuje odpovědi respondentů (je nutné podotknout, že v případě opakování se byly takové odpovědi do Tabulky 1 zaznamenány pouze jednou) a třetí sloupec obsahuje komentář, kdy jsou odpovědi respondentů konfrontovány se skutečností (s aktuálním právním stavem).

Vybrané charakteristiky družstva	Odpovědi respondentů	Komentář
Základní představa o družstvu/družstvech	- „společenství tvořené za účelem zisku, nějakého podnikání“ - „společenství založené na za účelem podnikání nebo jiných potřeb členů“ - „družstva pomáhají vylepšovat např. podmínky zaměstnanců, staví se za jejich a pomáhá jim vybojovat lepší podmínky“ - „může jít i o fotbalové družstvo“ - „je tým lidí, kteří spolu spolupracují nebo hrají spolu“	- ZOK, § 552, odst. (1): je to „společenství neuzavřeného počtu osob, (...) založeno za účelem vzájemné podpory svých členů nebo třetích osob, případně za účelem podnikání“
Legislativní úprava	- „zákon o obchodních korporacích“ - „specifická právní forma podnikání“ - „řadí se mezi právnické osoby“ - „firma musí obsahovat označení družstvo“	- ZOK, § 1, odst. (1): „obchodními korporacemi jsou (...) družstva“ - ZOK, § 552, odst. (3): „firma obsahuje označení ‘družstvo’“
Zápis v rejstříku	- „musí být zapsáno v obchodním rejstříku“	- ZOK, § 9, odst. (1): ustanovení o návrhu na zápis do obchodního rejstříku => z toho plyne, že družstvo je nutné zapsat do obchodního rejstříku
Základní kapitál	- „minimálně 50 000 Kč“	- ZOK nezná již pojem ‘základní kapitál’ – to je rozdíl oproti dřívějšímu obchodnímu zákoníku (Gürlisch, 2009-2017a) - ZOK řeší vklady, jež v souhrnu tvoří základní kapitál družstva – viz § 563-574 - ZOK, § 30: „základní kapitál obchodní korporace je souhrn všech vkladů“
Dokument upravující činnost a fungování družstva	- „stanovy jsou nějaké normy a předpisy, podle kterých družstvo funguje“ - „stanovy jsou základní dokument družstva“	- ZOK, § 553 pojednává o obsahu stanov, změny stanov jsou upraveny v § 554

Minimální počet členů	- „alespoň 3 členové“ - „minimálně 50 členů“	- ZOK, § 552, odst. (2): „družstvo má nejméně 3 členy“
Maximální počet členů	- „libovolný počet“ - „není stanoven“ - „je to jedno“	- ZOK, § 552, odst. (1): počet osob v družstvu je neuzavřený
Práva a povinnosti členů	- „každý může libovolně vstupovat a vystupovat“ - „členové platí členský vklad“ - „členové se podílejí na zisku“	- ZOK, Hlava VI, Díl 1, Oddíl 4 – pojednává o právech a povinnostech členů - platba členského vkladu je povinná pro každého člena – viz § 563 - podíl člena na zisku – viz § 586
Ručení	- „omezené ručení – za závazky ručí pouze družstvo celým svým majetkem, členové družstva neručí“	- družstvo ručí za své závazky celým svým majetkem (Business center.cz, rok neuveden) - stanovy mohou stanovit, že jednotliví členové přispějí na úhradu ztráty družstva – tzv. uhrazovací povinnost dle ZOK, § 587-594
Orgány družstva – jejich počet	- „tři orgány“ - „čtyři orgány“	- ZOK, Hlava VI, Díl 1, Oddíl 6 – orgány jsou minimálně tři základní, přičemž mohou být stanovami zřízeny i jiné orgány (viz § 629)
Orgány družstva – konkrétní vyjmenování	- „představenstvo, členská schůze, kontrolní komise“ - „kontrolní orgán, řídicí orgán a členové družstva“ - „představenstvo, členská schůze, kontrolní komise a další potřebné orgány pro vedení a řízení družstva“ - „nejvyšším orgánem je valná hromada“ - „nejvyšším orgánem je představenstvo“ - „statutárním orgánem je představenstvo“ - „v čele je předseda družstva“	- ZOK, Hlava VI, Díl 1, Oddíl 6, § 629: „orgány družstva jsou členská schůze, představenstvo, kontrolní komise a jiné orgány zřízené stanovami“ - ZOK, § 705: „statutárním orgánem je představenstvo“ - ZOK, § 726 upravuje orgány malého družstva, jež má méně než 50 členů: statutárním orgánem je potom místo představenstva předseda a kontrolní komise se ani nemusí zřizovat
Zánik družstva	- „výmazem z Obchodního rejstříku“ - „usnesením členské schůze“ - „rozhodnutím soudu“ - „prohlášením konkurzu“ - „sloučením nebo rozdělením“	- rozlišují se čtyři základní důvody: zrušení na základě právního jednání, uplynutím doby, rozhodnutím orgánu veřejné moci (soudu) anebo dosažením účelu (Gürlich, 2009-2017b) - „právnícká osoba zapsaná do veřejného rejstříku zaniká dnem výmazu z veřejného rejstříku“ – upraveno v zákoně č. 89/2012 Sb., § 185
Druhy družstev	- „bytová, výrobní, sociální“ - „bytové, zemědělské, spotřební“ - „bytová, výrobní, stavební“ - „zemědělská, bytová, výrobní“	- ZOK specificky zmiňuje bytové družstvo (§ 727-757) a sociální družstvo (§ 758-773) - kromě toho se v odborné literatuře

	- „bytové, zemědělské, sociální“ - „zemědělské, bytové, potravinářské (COOP)“ - „bytové, zemědělské (JZD)“	běžně uvádí družstva výrobní, spotřební, zemědělská (Guth a kol., 2017) - Višňanská (2007) dále uvádí peněžní družstva (záložny)
--	--	--

Tabulka 1 – Reakce respondentů na otázku, co je to ‘družstvo’

Vysvětlivka: Zkratka „ZOK“ znamená Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

Poznámka: Prostřední sloupec s odpověďmi respondentů může z podstaty věci obsahovat takové údaje, jež mohou být fakticky chybné (jedná se o reálné odpovědi respondentů).

Zdroj: Vlastní zpracování

Souhrnně lze konstatovat, že někteří respondenti prokázali svými odpověďmi až encyklopedické znalosti, přičemž někteří měli naopak jen velmi slabé povědomí o problematice. Pravděpodobnou příčinou takových slabých znalostí může být skutečnost, že studenti si mohou rozložení předmětů do jednotlivých semestrů volit sami, tj. sami si vytvářet svůj studijní plán, a někteří z nich například předmět týkající se právní problematiky ještě vůbec v době provedení tohoto výzkumu nemuseli mít absolvovaný.

V odpovědích respondentů se mimo jiné objevila tendence ztotožnit pojmy ‘družstvo’ a ‘odborní’: „družstva pomáhají vylepšovat např. podmínky zaměstnanců, staví se za jejich a pomáhá jim vybojovat lepší podmínky“. O odborové organizaci jakožto právnické osobě se zmiňuje zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, přičemž základní „právo svobodně se sdružovat s jinými na ochranu svých hospodářských a sociálních zájmů“ je zaručeno prostřednictvím Usnesení č. 2/1993 Sb. (Listina základních práv a svobod), konkrétně ve čl. 27.

Rovněž docházelo k popletení pojmů, kdy respondenti například uváděli, že valná hromada je jedním z orgánů v družstvu. Valná hromada je přitom orgánem působícím buď ve společnosti s ručením omezením (viz zákon č. 90/2012 Sb., § 167 a dále), nebo v akciové společnosti (viz zákon č. 90/2012 Sb., § 398 a dále).

Kromě toho za zmínku stojí, že někteří z respondentů vnímají slovo ‘družstvo’ daleko šířeji – tací respondenti uváděli, že se jedná o „tým lidí, kteří spolu spolupracují nebo hrají spolu“, resp. že „může jít i o fotbalové družstvo“. Slovník současné češtiny jim dává za pravdu, neboť podle něj má slovo ‘družstvo’ skutečně dva významy: (1) jedná se o sdružení osob za účelem společného podnikání (příkladem podle tohoto slovníku může být bytové, stavební, zemědělské, výrobní anebo spotřební družstvo) a (2) jedná se o oddíl nebo skupinu osob, které tvoří jeden tým, zejména ve sportu (slovník uvádí příklady jako fotbalové, reprezentační, vítězné družstvo, dále může jít o výrazy jako vojenské, zásobovací, záchranné aj. družstvo). (Nechybujte.cz, rok neuveden)

Respondenti se několikrát ve svých odpovědích zmínili o tzv. „JZD“ – „Jednotném zemědělském družstvu“, pojící se s totalitním obdobím 20. století v socialistickém Československu (Růžička, 1999-2018).

Následující Tabulka 2 shrnuje reakce respondentů na otázku, co podle nich znamená pojem ‘družstevnictví’. Stejně jako v případě Tabulky 1 platí, že pokud se jednotlivé odpovědi opakovaly, byly do Tabulky 2 zaznamenány pouze jedenkrát.

Jednotlivé odpovědi respondentů
„sdužování, nějaká spolupráce“ / „vzájemná spolupráce, hospodářské a sociální problémy“ / „spolupráce členů uvnitř družstva“
„forma založená na svépomoci a spolupráci“
„je to součástí konceptu participativní ekonomiky, která usiluje o snižování příjmových a majetkových nerovností ve společnosti“ / „snaha o vyrovnání majetkových a příjmových nerovností“ / „je to účinný nástroj k řešení hospodářských a sociálních problémů“
„souhrn několika družstev“ / „spojení družstev s cílem společného podnikání“ / „znamená soubor určitých družstev, které navzájem spolupracují“ / „mají stejný cíl – když se dají družstva dohromady, vzájemně se podporují mezi sebou“ / „spojení 2 podniků“
„zakládání družstev“ / „má za úkol zakládat družstva, za účelem shromažďování zisku pro nějakou činnost, shromáždění peněz do fondu např. fond oprav“
„činnost v družstvu“ / „činnost členů v družstvu“ / „činnost družstva, to, co se děje uvnitř“ / „tak se nazývá to, jak družstvo funguje“
„na základě družstevnictví byla založena a rozvinuta družstva“ / „předchůdce družstva“
„vlastnictví bytů v družstvu“ / „vlastnictví“ / „možná majetek spolku“
„systém demokracie“
„soubor ekonomických aspektů v ekonomice, v určitém sektoru“
„sdružení zastřešující celou skupinu, které udává podmínky a normy pro fungování družstva“
„forma podnikání“
„zájem i mimo družstvo“
„řešení problémů na společných schůzích družstva“
„nějaký spolek, který řeší problémy“
„je společenství, které hájí zájmy osob“
„princip svépomoci mezi lidmi a spolupráce = solidarita“
„způsob jednání osob“
„je to právo na pronájem, tehdy družstevník není vlastníkem bytu ale jen nájemcem“

Tabulka 2 – Reakce respondentů na otázku, co je to ‘družstevnictví’

Zdroj: Vlastní zpracování.

I přes vyřčený požadavek nevyhledávat informace na internetu někteří z respondentů zjevně hledali odpověď na Wikipedii aj. (patrně zejména ve třetím řádku Tabulky 2, kde se jako součást odpovědi objevil pojem „participativní ekonomika“). Možným motivem takového chování byla nespíše snaha působit erudovaně. Respondenti však nebyli nikterak penalizováni za svoji neznalost a byli na toto upozorněni ještě před tím, než začali nad otázkou, co podle nich znamenají pojmy ‘družstvo’ a ‘družstevnictví’, vůbec přemýšlet.

Podle sociologické encyklopedie pojem ‘družstevnictví’ označuje určitou svépomoc, konkrétně se jedná o formu hospodářské činnosti, která se projevuje zakládáním společných podniků (tj. družstev). Družstevnictví je koncept, jehož nosnou myšlenku je vzájemná pomoc, a to jak mezi samotnými členy družstva, tak rovněž i mezi družstvy. (Mañas, 2017)

Hospodářské a sociální problémy byly hybným impulsem, který napomohl k rozvoji myšlenky družstevnictví. Idea družstevnictví se vyznačovala principy jako je sociální solidarita, svépomoc a spolupráce. Z historického pohledu se jednalo o období 19. století, a to v souvislosti s průmyslovou revolucí a nástupem kapitalistického tržního hospodářství (Družstevní Asociace ČR, 2015b). Poněkud převratným počinem bylo totiž založení úplně prvního družstva – stalo se tak v roce 1844 v anglickém městě Rochdale, kdy 28 dělníků

v přádelně založilo družstvo nazvané „Rochdale Equitable Pioneers Society“. Dělníci tímto krokem chtěli řešit bídné pracovní podmínky a nízké mzdy, a tak si nemohli dovolit drahé produkty nabízené na trhu. Měli za to, že pokud budou postupovat společně, budou následně moci od svých dodavatelů kupovat zboží za nižší ceny. Zpočátku prodávali pouhé čtyři položky: mouku, ovesnou kaši, cukr a máslo. Každý zákazník se stal členem družstva, a tak měl logický zájem na jeho dobrém fungování. (International Co-operative Alliance, 2018a)

Jiné zdroje uvádějí, že myšlenka ‘družstevnictví’ je ještě mnohem starší – je datována do roku 1761 (Bibby, 2014), kdy bylo založeno družstvo s názvem „Fenwick Weavers' Society“ (Co-operatives UK Limited, 2017).

Odpovědi respondentů jako „svépomoc“, „spolupráce“, „systém demokracie“, resp. „předchůdce družstva“ jednoznačně poukazují na hlavní myšlenku konceptu ‘družstevnictví’. Další odpovědi se více či méně myšlenky ‘družstevnictví’ dotýkají; respondenti se zejména opírali o své znalosti pojmu ‘družstvo’ a snažili se odvodit možný význam termínu ‘družstevnictví’.

Závěr

Článek se zabývá dvěma ústředními pojmy. ‘Družstvo’ je obchodní korporací, jež je legislativně zakotveno v zákoně č. 90/2012 Sb. Družstvem se přitom rozumí i tzv. evropská družstevní společnost, která je upravena předpisy Evropské unie. Pojem ‘družstevnictví’ znamená svépomoc, snahu spolupracovat na určité hospodářské činnosti. Je to myšlenka neboli koncept, který zdůrazňuje vzájemnou pomoc a solidaritu.

Cílem článku bylo prezentovat výsledky výzkumu, který se zaměřil na zjištění, jak respondenti v podobě prezenčních studentů bakalářského studijního oboru Ekonomika podniku na Vysoké škole technické a ekonomické v Českých Budějovicích dokáží zodpovědět na otázku, co podle nich znamenají pojmy ‘družstvo’ a ‘družstevnictví’.

Souhrnně je možné konstatovat, že někteří respondenti prokázali svými odpověďmi až encyklopedické znalosti, přičemž jiní měli naopak jen velmi slabé povědomí o problematice. Pravděpodobnou příčinou takových slabých znalostí může být skutečnost, že studenti si mohou rozložení předmětů do jednotlivých semestrů volit sami, tj. sami si vytvářet svůj studijní plán, a někteří z nich například předmět týkající se právní problematiky ještě vůbec v době provedení tohoto výzkumu nemuseli mít absolvovaný. Co se týče nadprůměrných znalostí, v některých případech je možné se domnívat, že si respondenti našli odpověď/odpovědi na položenou otázku na internetu, ačkoli byli požádáni, aby žádné vyhledávací nástroje nepoužili a za případnou neznalost nebyli nikterak sankcionováni.

Z provedeného výzkumu vyplynulo, že zatímco definovat pojem ‘družstvo’ obvykle nečiní velké obtíže, termín ‘družstevnictví’ byl pro respondenty již hůře uchopitelný. Respondenti se zejména opírali o své znalosti pojmu ‘družstvo’ a snažili se odvodit možný význam termínu ‘družstevnictví’.

*Tento článek doporučil na publikování ve vědeckém časopise Mladá veda:
doc. RNDr. Josef Navrátil, Ph.D.*

Použitá literatura

1. BEZOUŠKOVÁ, Jitka [odpovědná redaktorka], 2014. *Občanský zákoník: Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích); Zákon o mezinárodním právu soukromém; Prováděcí a související zvláštní právní předpisy; úplná znění*. 3. vydání. Olomouc: ANAG. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-855-0.
2. BIBBY, Andrew, 2014. *The history of the British co-operative movement – timeline*. [online]. 2014-01-29. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/social-enterprise-network/gallery/2014/jan/29/the-history-of-the-british-co-operative-movement-timeline>.
3. BUSINESS CENTER.CZ, rok neuveden. *Družstvo*. [online]. Rok neuveden. [cit. 2018-11-27]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/formypodn/druzstvo/>.
4. CO-OPERATIVES UK LIMITED, 2017. *A short history of the co-op movement*. [online]. 2017-02-15. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <http://www.uk.coop/the-hive/is-a-co-op-right-for-you/getting-started/co-op-movement/history>.
5. CZECH TRADE, 1997-2018. *Nadnárodní formy společností*. [online]. 1997-2018. [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/nadnarodni-formy-spolecnosti-ppbi-51141.html#!&chapter=4>.
6. DRUŽSTEVNÍ ASOCIACE ČESKÉ REPUBLIKY, 2018. *České družstevnictví a vybrané statistické údaje za rok 2017: Czech Co-operative Movement and Selected Statistical Data in 2017*. [online]. 2018. [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: http://dacr.cz/soubory/Brozura%20statisticke%20udaje_2017_v6_NAHLED.pdf?fid=doc_1533543266_23200.pdf.
7. DRUŽSTEVNÍ ASOCIACE ČR, 2015a. *Družstevní asociace České republiky*. [online]. 2015. [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: <http://www.dacr.cz/druzstevni-asociace-ceske-republiky>.
8. DRUŽSTEVNÍ ASOCIACE ČR, 2015b. *Historie českého družstevnictví: Úvod do historie*. [online]. 2015. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <http://www.dacr.cz/historie-ceskeho-druzstevnictvi/>.
9. DVOŘÁKOVÁ, Ilona, 2010. Obsahová analýza / formální obsahová analýza / kvantitativní obsahová analýza. [online]. *Antropowebzin*, 2/2010, s. 95-99. [cit. 2018-11-27]. Dostupné z: http://www.antropoweb.cz/media/webzin/webzin_2_2010/Dvorakova_I-2-2010.pdf.
10. EUROPEAN COMMISSION, 2018. *The European Cooperative Society (SCE)*. [online]. 2018-11-26. [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/cooperatives/european-cooperative-society_en.
11. GÜRLICH, Richard, 2009-2017a. *Právní úprava družstva dle ZOK II*. [online]. 2009-2017. [cit. 2018-11-27]. Dostupné z: <http://www.businessinstitut.cz/pravni-uprava-druzstva-dle-zok-ii>.
12. GÜRLICH, Richard, 2009-2017b. *Zrušení obchodní korporace dle ZOK*. [online]. 2009-2017. [cit. 2018-11-27]. Dostupné z: <http://www.businessinstitut.cz/zruseni-obchodni-korporace-dle-zok>.
13. GUTH, Jiří a kol., 2017. *Družstevnictví v kostce*. [online]. 2017-06. [cit. 2018-11-27]. Dostupné z: <http://alternativazdola.cz/wp-content/uploads/2017/06/Ji%C5%99%C3%AD-Guth-a-kol.-Dru%C5%BEstevnictv%C3%AD-v-kostce.pdf>.
14. INTERNATIONAL CO-OPERATIVE ALLIANCE, 2018a. *History of the cooperative movement*. [online]. 2018. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <http://www.ica.coop/en/cooperatives/history-cooperative-movement>.
15. INTERNATIONAL CO-OPERATIVE ALLIANCE, 2018b. *International Co-operative Alliance*. [online]. 2018. [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: <http://www.ica.coop/en/about-us/international-cooperative-alliance>.
16. MAŇAS, Jan, 2017. Sociologická encyklopedie: družstevnictví. [online]. 2017-12-11, 17:01. *Sociologický ústav AV ČR, V.V.I.* Hlavní editor: Zdeněk R. NEŠPOR. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <http://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Dru%C5%BEstevnictv%C3%AD>.
17. NECHYBUJTE.CZ, rok neuveden. *Slovník současné češtiny: družstvo*. [online]. Rok neuveden. [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: <http://www.nechybujte.cz/slovník-soucasne-cestiny/dru%C5%BEstvo>.
18. RŮŽIČKA, Daniel, 1999-2018. *Družstvo*. [online]. 1999-2018. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/druzstvo.php>.
19. USNESENÍ č. 2/1993 Sb., *Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky*. [online]. Aktuální znění 1. 1. 1999. [cit. 2018-11-27]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2?text=listina+z%C3%A1kladn%C3%ADch+pr%C3%A1v+a+svobod>.

20. VIŠŇANSKÁ, Eva, 2007. Družstva a jejich pozice v hospodářství České republiky. Bakalářská práce. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Provozně ekonomická fakulta, Ústav ekonomie.
21. ZÁKON č. 89/2012 Sb., *Zákon občanský zákoník*. [online]. Aktuální znění 1. 7. 2018 – 30. 11. 2018. [cit. 2018-11-27]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>.
22. ZÁKON č. 90/2012 Sb., *Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)*. [online]. Aktuální znění od 14. 1. 2017. [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-90>.
23. ZÁKON č. 262/2006 Sb., *Zákon zákoník práce*. [online]. Aktuální znění 1. 1. 2018. [cit. 2018-11-27]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>.
24. ZÁKON č. 307/2006 Sb., *Zákon o evropské družstevní společnosti*. [online]. Aktuální znění od 1. 7. 2010. [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-307>.